

**A CSALÁD BÜNTETŐJOGI VÉDELME NEK
SZABÁLYOZÁSI KONCEPCIÓJA HAZÁNKBAN,
KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A KISKORÚ SZEMÉLYEK OLTALMÁRA**

Doktori értekezés tézisei

dr. Csapucha Bernadett

Témavezető: Prof. Dr. Belovics Ervin, tanszékvezető egyetemi tanár

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Jog- és Államtudományi Doktori Iskola
Budapest, 2023

I. Az értekezés szerkezete, a kitűzött kutatási feladat rövid összefoglalása

PhD értekezésem középpontjában az egyik, hanem a legsérülékenyebb társadalmi réteg, a gyermek áll, mint a család „alkotó egysége”. A vizsgált kérdéskört alapvetően büntetőjogi aspektusból közelítem meg, érintőlegesen ugyan, de a büntetőjogon kívüli releváns jogforrásokra is kitérek.

Kutatásom relevanciáját, a téma részletes feldolgozásának szükségszerűségét jól mutatja, hogy Magyarország jogrendszerének bázisát képező Alaptörvény is számos ponton utal a család, illetőleg a gyermekek fokozott védelmi szintjének megteremtéséhez fűződő társadalmi érdekre, a családot pedig a nemzet fennmaradásának alapjaként említi.

Az Alaptörvény preambuluma minősülő Nemzeti Hitvallás rögzíti, hogy „együttélésünk legfontosabb keretei a család és a nemzet, összetartozásunk alapvető értékei a hűség, a hit és a szeretet”.¹ Nem más ez, mint az értékek határozott megvallása, olyan előhangba foglalt keret, amely összekötő kapocsként definiálja a múltat, a jelent és a jövőt, egyúttal integrációs és kohéziós funkcióval bír, komoly normatív jelentőséget, értelmezési útmutatást ad.²

Doktori értekezésem fókuszában a gyermek érdekét sértő bűncselekmények állnak, mely deliktumok a Btk. a XX. fejezetében („A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények”) kerültek deklarálásra. Etekintetben fontos hangsúlyozni, hogy a hatályos Btk. alapjaiba véve szakított azzal a '78-as Btk szerinti szabályozási konstrukcióval, mely a nemi erkölcs elleni deliktumokkal egy fejezetben tárgyalta a gyermekek és a család védelmét célzó rendelkezéseket, hiszen az immáron önálló fejezetben (XX. fejezet) foglalkozik azokkal. Mindez meglátásom szerint jól mutatja, hogy a jogalkotó is felismerte, mind a családnak, s mind pedig a gyermekeknek – a korábbiakhoz képesti – fokozottabb büntetőjogi oltalmának szükségességét.

A Btk. XX. fejezete először a gyermekek érdekét sértő deliktumokat taglalja, majd ezt követően tér rá a család elleni bűncselekményekre. Ennek háttérében az áll, hogy a Btk. XX. fejezetének szerkezeti felépítését, vagyis az egyes bűncselekményeknek a sorrendiségét, az

---

¹ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

² Barna Attila: Az Alaptörvényről másképp 2. Bene ambula! Bevezető rendelkezések. Közszolgálat. I. évfolyam 2. szám 2011. július. 17. o.

elkövetési magatartások súlyossága határozza meg.³ A törvény először a gyermekek érdekét sértő deliktumokat sorolja fel, így konzekvenciaként levonható, hogy azoknak a jogalkotó egyrészt nagyobb jelentőséget tulajdonít, másrészt pedig ezen réteg sérelmére elkövetett bűncselekmények társadalomra veszélyességét – a családdal összefüggésbe hozható bűncselekményekhez viszonyítottan – nagyobb volumenűnek véli.

A gyermekek érdekét sértő deliktumok alatt az alábbiakat kell érteni: kiskorú veszélyeztetése, gyermekmunka, kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása, kiskorú elhelyezésének megváltoztatása; család elleni bűncselekményeknek pedig a következő tényállások minősülnek: tartási kötelezettség elmulasztása, kapcsolati erőszak, családi jogállás megsértése, kettős házasság.

PhD. értekezésemben a gyermekek érdekét sértő deliktumokat elméleti, valamint gyakorlati aspektusból is vizsgálom, tekintettel arra, hogy a PhD. képzés időtartama alatt túlnyomó részében az Országos Kriminológiai Intézetben dolgoztam, ahol lehetőségem adódott országos teljes mintán alapuló aktakutatásokat is lefolytatnom a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozásával, valamint a kiskorú elhelyezésének megváltoztatásával összefüggésben. Mindezek mellett a kiskorú veszélyeztetését büntető törvényi tényállását is vizsgáltam elméleti és gyakorlati oldalról egyaránt. Hangsúlyozom, hogy a gyermekmunkával összefüggésben is végeztem kutatást, ugyanakkor a jelenséget csak elméleti aspektusból lehet megközelíteni, tekintettel arra, hogy a szóban forgó bűncselekménynek hazánkban még nincs kiforrott joggyakorlata. Az új Btk. hatályba lépte óta ugyanis egyetlen egy deliktumot regisztráltak, amely eltereléssel végződött.

Értekezésemben első ízben a Csemegi-kódextől a korábbi Btk.-ig ismertetem a büntető anyagi jogi szabályanyagnak az alakulását a család, s azon belül is elsődlegesen a kiskorú személyek oltalma vonatkozásában, feltárva a jogfejlődési folyamat eredményeként beálló változásokat.

Ezt követően nemzetközi jogi aspektusból kívánom megközelíteni adott kérdéskört, rávilágítva ezzel –az Európa Tanács, az ENSZ és az Unió releváns dokumentumait alapul véve – arra, hogy a család, s vele együtt a gyermekek védelme világviszonylatban sem maradhat el.

---

³ Márki Zoltán: A gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények. In: Kónya István (szerk.): Magyar Büntetőjog. Kommentár a gyakorlat számára. Budapest, HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., 2018, 763.

A nemzetközi aspektusok feltárása után a hatályos Btk. XX. fejezete kerül a fókuszba, azon belül is elsődlegesen a gyermekek érdekét sértő deliktumok. Ezen bűncselekmények vonatkozásában írásom igen részletes dogmatikai elemzést nyújt, melynek keretén belül kiemelem az egyes tényállások főbb pontjait, sajátosságait, kitérve a felvetődő elméleti kérdésekre.

A gyermekek érdekét sértő bűncselekmények kapcsán hangsúlyozom, hogy azok passzív alanya – egy kivétellel – a kiskorú gyermek, amiből következik, hogy a szóban forgó tényállások megalkotásának hátterében a kiskorúak fokozott büntetőjogi védelmének megteremtéséhez fűződő jogalkotói törekvés állt. A kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása jelenti ezalól az egyedüli kivételt, tekintettel arra, hogy ezen bűncselekmény passzív alanya – a kiskorú gyermek mellett - a kiskorúval kapcsolattartásra jogosult fél.

Fontosnak tartom kiemelni, hogy a kiskorúak oltalmát, mindenekfelett álló érdekét szolgáló törekvések például a polgári peres eljárások egy részét (pl. házassági bontóper, szülői felügyelet rendezése iránti per), valamint a gyámhatósági, mint közigazgatási eljárásokat is áthatják, melyekkel nem kívánok külön foglalkozni, figyelemmel arra, hogy kutatásom alapjaiba véve büntetőjogi irányultságú. Az egyes bűncselekményekhez szorosan kapcsolódó háttérjogszabályok főbb pontjai ugyanakkor ismertetésre kerülnek, hiszen azok a dogmatikai elemzés szerves részét képezik, továbbá hozzájárulnak a Btk. által pönalizált tényállások megértéséhez.

Az egyes nevesített gyermekek érdekét sértő bűncselekmények elméleti oldalának ismertetésével párhuzamosan a gyakorlati vonatkozásoknak is kiemelt jelentőséget tulajdonítok. Ahogy arra már utaltam, az Országos Kriminológiai Intézet tudományos segédmunkatársaként lehetőségem adódott aktakutatásokat lefolytatni a vizsgált bűncselekményekkel összefüggésben, ebből eredendően ezen vizsgálatok képezik a gyakorlati rész bázisát. A szükséges iratanyagot a Megyei Főügyészségek, valamint a Fővárosi Főügyészség bocsátották rendelkezésemre, az egyes ügyészségekkel a vizsgálatok elvégzése alatt folyamatosan kapcsolatban álltam, együttműködtem, begyűjtöttem észrevételeiket a kutatások tárgyát képező deliktumokkal kapcsolatban. A szóban forgó aktakutatások elsődlegesen - a jogerős bírósági ítéleteket alapul véve – a büntetés-kiszabási gyakorlatra, valamint az arra hatást gyakorló tényezőkre összpontosítanak.

Kiemelendő, hogy a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozását büntető törvényi tényállás egy egyéb büntethetőséget megszüntető okot is deklarál, így az e körben végzett aktakutatások az erre hivatkozással történő eljárást megszüntető végzések vizsgálatára is kiterjednek.

Mindezek mellett PhD. értekezésem gyakorlati része a vizsgálat alá vont bűncselekményekkel összefüggésben felmerülő jogalkalmazásbeli problémákra is rávilágít, elsődlegesen az ügyészség nézőpontját alapul véve, tekintettel arra, hogy jómagam is az ügyészi szervezetben dolgozom, így erre van elsődlegesen rálátásom.

Meglátásom szerint disszertációm nívója abban rejlik, hogy ilyen tág perspektívából Magyarországon senki sem vizsgálta még a gyermekek érdekét sértő bűncselekményeket, figyelemmel arra, hogy általában azoknak csak egy kisebb szelete kerül valamilyen kontextusban terítékre. Kutatómunkáim lefolytatása során arra a következtetésre jutottam, hogy leginkább a kiskorú veszélyeztetése kapcsán születnek büntetőjogi irányultságú publikációk (pl. a veszélyeztetési eredmény megítélése⁴, bizonyítási nehézségek⁵), míg a kiskorúval való kapcsolattartást akadályozó vagy a kiskorú elhelyezésével összefüggő magtartatások elsődlegesen nem büntetőjogi aspektusból kerülnek megközelítésre. E körben íródott tanulmányok javarészt ugyanis a polgári anyagi/eljárásjogi vagy a gyámhatósági, mint közigazgatási eljárásjogi vonatkozásokra összpontosítanak, érte ezalatt pl. a házassági bontópereket, a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése végett indított pereket. Nem nehéz belátni tehát, hogy az ilyen jellegű ügyekkel összefüggő büntetőeljárások vizsgálata rendre elmaradnak.

A gyermekek érdekét sértő bűncselekmények igen részletes áttekintését követően, értekezésem a család elleni deliktumokra összpontosít. Hangsúlyozom, hogy a szóban forgó bűncselekményeket elméleti oldalról közelítem meg, figyelemmel arra, hogy kutatásom magját – ahogy arra már utaltam, és ahogy az már értekezésem címéből is megmutatkozik - a gyermek érdekét sértő bűncselekmények képezik. A család elleni deliktumokkal összefüggésben

---

⁴ pl. BÉRCES Viktor: A veszély büntetőjogi formáinak megjelenési formáiról. Budapest, Glossa Iuridica, 2017/1-2., 15-37.; BALOGH Ágnes: Az egészség védelme a büntetőjogban. PhD. értekezés, Pécsi Tudományegyetem Állam és Jogtudományi Kar, Doktori Iskola, 2006, 112.

⁵ pl. KOMLÓSINÉ Sógor Ildikó: A kiskorú veszélyeztetése büntett bizonyíthatóságának problémái. Budapest, Eljárásjogi Szemle, 2017/3., 11-18.

kiemelendő, hogy noha pl. a tartási kötelezettség elmulasztását vagy a családi jogállás megsértését büntető törvényi tényállások passzív alanya a gyakorlatban tipikusan a kiskorú személy, ugyanakkor ezen bűncselekmények passzív alanyi körét a vonatkozó szakirodalom jóval tágabb perspektívából közelíti meg, másrészt pedig ezen bűncselekmények védett jogi tárgyai is egyértelműen túlmutatnak a kiskorú személyek oltalmának megteremtését célzó jogalkotói törekvéseken.

PhD. értekezésem utolsó szerkezeti egységét a magyar büntető igazságszolgáltatásban rendelkezésre álló, a kiskorú sértett védelmét garantálni hivatott eszközök rövid bemutatása képezi.

Hazánk a nemzetközi és az uniós kötelezettségeinek történő elégtétel céljából a kiskorú személyeket érintő igazságszolgáltatási eljárást/rendszert megkísérelte gyermekbarátibbá tenni. Ennek érdekében 2011-ben a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium – a Belügyminisztériummal és az Emberi Erőforrások Minisztériummal együtt – létrehozta a Gyermekbarát Igazságszolgáltatás Munkacsoportot, azon elgondolásból, hogy az előkészítse a szükséges törvénymódosításokat. Egyebekben pedig a Kormány 2012-ben meghirdette a Gyermekközpontú Igazságszolgáltatás évét is. Az első konkrét lépést a gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósulása irányába a gyermekmeghallgató szobák kialakításáról szóló 32/2011. (XI. 18.) KIM rendelet jelentette. A gyermekbarát igazságszolgáltatás elveinek érvényre jutása alapvetően több lépcsőben valósult meg, mely során fontos mérföldkönek számított a gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósulásához kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2012. évi LXII. törvény (I. Gyermekbarát Igazságszolgáltatás Törvénycsomag). Mindezek mellett pedig az egyes törvényeknek a gyermekek védelme érdekében történő módosításáról szóló 2013. évi CCXLV. törvénynek (Második Gyermekbarát Igazságszolgáltatás Törvénycsomag), illetve a Lanzarote-i Egyezmény kihirdetésének (a 2015. évi XCII. törvénnyel) is determináló jelentőséget kell tulajdonítani.

A kiskorú sértettel érintett büntetőeljárások során – általánosságba véve elmondható –, hogy mind a büntető anyagi jogi, mind pedig a büntető eljárásjogi szempontok értékelésekor különös gondossággal kell eljárniuk a jogalkalmazóknak, figyelemmel a kiskorú személyek kiszolgáltatottságára. Büntetőeljárásjogi aspektusból elsődlegesen a különleges bánásmód jogintézményének van determináló jelentősége, de pl. a soronkívüliség elve is egy fontos garanciális szabály.

II. Kutatási módszerek

Kutatásom elméleti részének fókuszában a dogmatikai kérdések állnak, melynek során valamennyi vizsgált bűncselekmény minden részletre kiterjedő elemzésre sor kerül, továbbá írásom az irányadó háttérjogszabályi rendelkezések feltárását sem mellőzi.

Az elméleti rész alapját a vonatkozó szakirodalom, (kommentárok, tankönyvek), valamint a folyóiratcikkek képezik.

A gyakorlati rész bázisát – ahogy említettem – az aktakutatások képezik, a szükséges iratanyagot az egyes ügyészségek bocsátották rendelkezésemre.

A joggyakorlatot bemutató empirikus kutatási részben két országos, valamint egy, a főváros illetékességi területére kiterjedő aktavizsgálat eredményei találhatóak. Az aktakutatások lefolytatására három év állt rendelkezésemre.

A kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása, valamint a kiskorú elhelyezésének megváltoztatása bűncselekmények vonatkozásában az új Btk. hatályba lépésétől számítottan a kutatás tárgyi évéig bezárólag vizsgálom – országos teljes mintát alapul véve – az összes jogerős ítéletet. Ezalatt a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozásánál a 2013. július 01. és 2017. december 31. közötti, míg a kiskorú elhelyezésének megváltoztatásánál a 2013. július 01. napja és 2019. december 31. napja közötti időszakot kell érteni. Ahogy arra már a korábbiakban utaltam, a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása bűncselekmény vizsgálata során az egyéb büntethetőséget megszüntető okra figyelemmel történő eljárást megszüntető végzéseket is áttekintem. A kiskorú veszélyeztetésének büntetését pedig célzottan a fővárosban, a 2019-es esztendőben jogerőre emelkedett ítéleteket alapul véve vizsgálom.

A gyakorlati aspektusok feltárásban kiemelt jelentőséggel bírnak, valamint az Országos Kriminológiai Intézet munkájának eredményességéhez is nagyban hozzájárulnak az egyes kutatásokkal összefüggésben kapott ügyészi észrevételek is, melyek úgyszintén fontos részét képezik doktori értekezésemnek.

Az aktakutatások fő célja a magyar büntetéskiszabási gyakorlatnak, s az arra ható tényezőknek a feltárása a gyermekek érdekét sértő bűncselekmények vonatkozásában.

III. A kutatási eredmények összefoglalása

A kiskorú veszélyeztetésének büntette két önálló alaptényállásból áll, a törvényhely (2) bekezdése, mint második alaptényállás egy szubszidiárius alakzatnak minősül. A normaszöveg sajátosságaira az e tárgykörben végzett aktakutatás is figyelemmel volt, ebből eredendően a jogerős ítéletek főbb tendenciái az egyes alapesetekre vetítve külön-külön kerülnek taglalásra.

A 2019-es esztendőben összesen 108 jogerős ítélet született a fővárosban, melyek áttanulmányozása során megállapítást nyert, hogy alapjaiba véve a Btk. 208. § (1) bekezdésébe ütköző alakzatnak van a gyakorlatban létjogosultsága, hiszen 87 ügyben évégett, míg a fennmaradó 21 ügyben a (2) bekezdésbe ütköző magatartás miatt került sor a büntetőjogi felelősségre vonásra. A vizsgált időszakban felmentő ítélet nem született.

Az elkövetők számát illetően elmondható, hogy 95 fő bűnössége a Btk. 208. § (1) bekezdésébe, míg 22 fő bűnössége a Btk. 208. § (2) bekezdésébe ütköző magatartás miatt került megállapításra, az elkövetők száma összesen: 117 fő.

A Btk. 208. § (1) bekezdésében írt bűncselekmény elkövetői javarészt önálló tettesi minőségben szerepeltek, társtettesi minőség megállapítása 5 jogerős ítéletben került sor. A társtettesi alakzat kapcsán hangsúlyozom, hogy nincs egységes jogirodalmi/ nézőpont atekintetben, hogy a törvényi tényállás ezen fordulatának diszpozíciószerűsége esetén társtettesi minőség megállapításának egyáltalán lehet-e helye, vagy valamennyi elkövető a bűncselekmény önálló alanya lesz. A Btk. 208. § (2) bekezdését illetően továbbá egyetlen egy jogerős ítélet rendelkezett ezen elkövetési formáról.

A kiskorú veszélyeztetésének büntette vonatkozásában a büntetéskiszabási gyakorlat a következőképp alakult.

Az egyes büntetések előfordulásának gyakorisága [Btk. 208. § (1) bekezdés, 87 ügyre és a 95 elkövetőre vetítve]:

- végrehajtandó szabadságvesztés, és vele együtt közügyektől eltiltás: 11 fő
- felfüggesztett szabadságvesztés: 67 fő
- elzárás: 1 fő
- pénzbüntetés: 9 fő
- közérdekű munka: 7 fő
- foglalkozástól eltiltás: 1 fő - szabadságvesztés büntetés mellett

Az alkalmazott intézkedések előfordulásának gyakorisága [Btk. 208. § (1) bekezdés]: -

Az egyes büntetések előfordulásának gyakorisága [Btk. 208. § (2) bekezdés, 21 ügyre és a 22 elkövetőre vetítve]:

- végrehajtandó szabadságvesztés, és vele együtt közügyektől eltiltás: 1 fő
- felfüggesztett szabadságvesztés: 16 fő
- pénzbüntetés: 3 fő
- közérdekű munka: 2 fő

Az alkalmazott intézkedések előfordulásának gyakorisága [Btk. 208. § (2) bekezdés]:-

A fentiekben felvázolt statisztikai adatokból – azon túlmenően, hogy valamennyi ügyben büntetés kiszabására került sor – kitűnik, hogy foglalkozástól eltiltásra csupán egy ügyben került sor, amely egy nagyon csekély számadat, s mely egy „jogalkalmazási hibaként” tartható számon. Az eljáró ügyészségek vádiratának „indítvány része”, továbbá a bírósági ítéletek rendelkező részei rendre figyelmen kívül hagyták a Btk. 52. § (4) bekezdésében foglaltakat, melynek értelmében a kiskorú veszélyeztetése bűncselekményének elkövetőjét el kell tiltani bármely olyan foglalkozás gyakorlásától vagy egyéb tevékenységtől, amelynek keretében tizennyolcadik életévét be nem töltött személy nevelését, felügyeletét, gondozását, gyógykezelését végzi, illetve ilyen személlyel egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyban áll. Különös méltánylást érdemlő esetben a foglalkozástól eltiltás kötelező alkalmazása mellőzhető.

A Legfőbb Ügyészség BF.124/2019/12. számon előbb egyedi állásfoglalás, majd 2020 augusztusában 28. sorszám alatt országosan kiadott iránymutatás adott ki, amelynek lényege, hogy a Btk. 52. §-ának (4) bekezdését az (1) bekezdésben szabályozott estekörtől függetlenül kell kezelni. Ezen elgondolás nem ment át a gyakorlatba, amit jól alátámaszt az is, hogy 2021.

november 10. napján a Fővárosi Főügyészség is közzétette iránymutatását e tárgykörben a jövőbeni helytelen ügyészi gyakorlat kiküszöbölése érdekében.

A Btk. 208. § (1) bekezdése szerinti kiskorú veszélyeztetésén alapuló bűnösséget megállapító ítéletekben – a büntetés kiszabása körében – az alábbi súlyosító és enyhítő körülményekre hivatkoztak a bíróságok:

- súlyosító körülmények: kitaró elkövetési mód, huzamosabb időn át tanúsított elkövetési magatartás, kettőnél több bűncselekmény halmazata, a szabálysértési nyilvántartásban többször szerepelt, büntetett előélet, állt már bíróság előtt, társtettesi minőség, a büntetőeljárás – vádlottnak felróható – elhúzódása, a vádlott a bűncselekményt a büntetőeljárás hatálya alatt követte el, a bűncselekményt felfüggesztett szabadságvesztés próbaideje alatt követte el, a cselekményt a foglalkozása felhasználásával valósította meg
- enyhítő körülmények: büntetlen előélet, beismerő vallomás, egy kiskorú gyermek tartásáról való gondoskodás, időmúlás, megbánó magatartás, a sértett már nem kívánta a vádlott megbüntetését, a vádlott a kiskorú gyermekével és családjával rendezni akarja a kapcsolatot, a gyermekéhez való viszonyulásban kedvező változás állt be, pszichoterápián való részvétel az indulatkezelés céljából, megromlott egészségügyi állapot, a büntetőeljárás – vádlottnak fel nem róható – elhúzódása

A Btk. 208. § (2) bekezdése szerinti kiskorú veszélyeztetésén alapuló bűnösséget megállapító ítéletekben – a büntetés kiszabása körében – az alábbi súlyosító és enyhítő körülményekre hivatkoztak a bíróságok

- enyhítő körülmények: időmúlás, fiatal felnőttkor, részbeni beismerő vallomás, megbánás
- súlyosító körülmények: társtettesi elkövetés

A Btk. 208. § (1) bekezdése a garázdaság vétségével/büntetéssel, a zaklatás vétségével, a szexuális erőszak büntetéssel, az új pszichoaktív anyaggal való visszaélés büntetéssel, a kábítószer-birtoklás vétségével, a büntetőeljárás alapjául szolgáló hatóság félrevezetésének vétségével, a közfeladatot ellátó személy elleni erőszak büntetéssel, a közokirat-hamisítás büntetéssel, a gyermekprostitúció kihasználásának büntetéssel, az információsrendszer

felhasználásával elkövetett csalás büntetével, a lopás vétségével/büntetével, a szexuális visszaélés büntetével, valamint a kapcsolati erőszak büntetével állt bűnhalmazatban.

A Btk. 208. § (1) bekezdésével bűnhalmazatban álló deliktumok vizsgálatakor úgyszintén figyelmes lettem egy jogalkalmazási problémára, ugyanis a kiskorú veszélyeztetése büntetének első alapesete és a testi sértés büntette/vétsége számos esetben tévesen kerültek együttes megállapításra. A Btk. 164. § (2)-(4) bekezdése szerinti testi sértés elkövetése esetén, amennyiben fennállnak a kapcsolati erőszak törvényi tényállásának feltételei is, akkor a kiskorú veszélyeztetése büntetének a kapcsolati erőszakkal halmazatban történő megállapításának van helye, vagyis ilyenkor a bűnhalmazatot nem a testi sértés megjelölt fordulatának valamelyikével szükséges megállapítani. Ennek kapcsán hangsúlyozom, hogy a kapcsolati erőszak törvényi tényállása és a kiskorú veszélyeztetésének büntette nemcsak akkor állhatnak egymással bűnhalmazatban, ha egyazon sértett, vagyis a kiskorú gyermek sérelmére történik valamennyi diszpozíciószerű magatartás kifejtése, hanem akkor is, amikor eltérő sértettekről van szó, ezalatt értve pl. azt az esetkört, amikor az elkövető a kiskorú gyermeke édesanyját, annak szeme láttára, rövid időközön belül, legalább két alkalommal megveri, a kapcsolati erőszak normaszövegébe illeszkedő testi sértést okozva ezzel.

A 87 jogerős ítéletből csupán 4 olyan volt, amikor a Btk. 208. § (1) bekezdése szerinti kiskorú veszélyeztetése a kapcsolati erőszakkal bűnhalmazatban állt, mely egy rendkívül csekély számadatnak mondható. A Btk. 208. § (1) bekezdése ezzel szemben a testi sértéssel jóval több alkalommal, szám szerint 19 jogerős ítéletben állt halmazatban, melyből 15 ügyben – meglátásom szerint – adottak lettek volna a kapcsolati erőszak bűncselekményének törvényi feltételei.

Jogalkalmazási problémaként tarthatók számon azok az esetek, amikor a kiskorú gyermek testi bántalmazásakor a szülő felelőssége csak a kiskorú veszélyeztetésének büntetében került megállapításra, egész egyszerűen figyelmen kívül hagyva a bántalmazás tényét. Utóbbit pedig szem előtt kell tartani, hiszen a Btk. 208. § (1) bekezdésében foglalt tényállás egy materiális veszélyeztető deliktum, ami annyit tesz, hogy ez esetben a diszpozíciószerűségnek nem feltétele a testi sértés bekövetkezése, egyetlen egy kívánalom van csupán, a kiskorú testi fejlődésének a veszélyeztetése. A veszélyeztetésen túlterjeszkedő magatartások tehát mindig külön értékelés tárgyát kell, hogy képezzék.

A Btk. 208. § (2) bekezdése szerinti kiskorú veszélyeztetésének büntette főként a lopás vétségével/büntetéssel állt bűnhalmazatban.

Egyebekben az akták áttanulmányozásakor a Btk. 208. § (2) bekezdése vonatkozásában egy igen súlyos jogalkalmazásbeli hibára lettem figyelmes, olybá tűnik, hogy a törvényi tényállás ezen fordulatát illetően nem tisztázottak az alannyá válás feltételei. A bírói gyakorlat ugyanis számos esetben mellőzte azon jogirodalmi elgondolást, melynek értelmében a (2) bekezdésben írt bűncselekmény alanya csak olyan tizennyolcadik életévét betöltött személy lehet, aki nem köteles a kiskorú nevelésére, felügyeletére, gondozására, ellenkező esetben ugyanis az (1) bekezdés szerinti felelősségre vonásnak van helye.

A kiskorúval való kapcsolattartás akadályozását büntető törvényi tényállással összefüggésben lefolytatott aktakutatás alapját 30 jogerős ítélet képezte, felmentő ítéletről nincs tudomásom. Alapvetően az összes olyan jogerős ítéletet vizsgáltam, amely 2013. július 01. és 2017. december 31. napja között Magyarországon született. Mindezek mellett a szóban forgó bűncselekmény normaszövege által meghatározott egyéb büntethetőséget megszüntető okra hivatkozással történő eljárást megszüntető végzéseket is áttekintettem, mely 5 ügyet jelentett.

A fő problémát az ilyen jellegű ügyekben a gyermek édesapja és édesanyja közötti kibékíthetetlen ellentét képezi. Valamennyi jogerős ítélet (kivétel nélkül!) ugyanis arról árulkodott, hogy az édesanya akadályozta a kapcsolattartást, jellemzően a különélő szülő és a közös kiskorú gyermek között, mely a gyermek apa ellen történő nevelésében manifesztálódott.

Az elkövetők 90%-a, azaz 27 fő volt élettársával/házastársával, 2 fő a gyermek apai nagyszülőjével, míg további 1 fő a saját édesanyjával, vagyis az anyai nagyszülővel szemben valósította meg a bűncselekményt. Megállapítást nyert továbbá, hogy valamennyi elkövető önálló tette volt az aktavizsgálat tárgyát képező bűncselekménynek.

A kiszabott büntetések kapcsán elmondható, hogy 1 fővel szemben került sor ténylegesen végrehajtandó szabadságvesztésre ítéletre, melyhez közügyektől való eltiltás is társult, mint mellékbüntetés. Elzárás büntetést 1, közérdekű munka büntetést 2, míg pénzbüntetést 4 fővel szemben alkalmazott az eljáró bíróság. Mindezek mellett a bíróság 4 fővel szemben a szabadságvesztés büntetés végrehajtását próbaidőre felfüggesztette.

Az alkalmazott intézkedéseket illetően elmondható, hogy megrovásról 3, míg próbára bocsátásról 15 jogerős ítélet rendelkezett. 2 ügyben a próbára bocsátás próba ideje alatt pártfogó felügyelet elrendelésére is sor került.

Mindezekből következik, hogy a jogerős ügyek 60%-ában csak intézkedés alkalmazására került sor.

A súlyosító körülmények az alábbiakban foglalhatóak össze a lefolytatott aktavizsgálat alapján: a vádlott hozzáállása (a sorozatos bírságkiszabás ellenére sem tett eleget önhibájából kapcsolattartási kötelezettségének; a bírósági – szülői felügyelet rendezésével vagy házasság felbontásával összefüggő perekben meghozott – határozatokban foglaltak nem teljesítése) ellenszenv keltése a közös gyermekben – jellemzően – az apa irányába; a büntetett előélet.

Az enyhítő körülmények pedig – kiváltképpen – a következők voltak: a vádlott beismerő vallomása; büntetlen előélet; a vádlott kiskorú gyermek eltartásáról gondoskodik; a büntetőeljárás elhúzódása.

A kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása törvényi tényállásával összefüggésben a Büntető Törvénykönyv egy egyéb büntethetőséget megszüntető okról is rendelkezik, evégett eljárást megszüntető végzést öt ügyben hozott az eljáró bírósága vizsgált időszakban.

Ennek kapcsán joggal vetődnek fel az alábbi kérdések:

- Mit is kell érteni az elmaradt kapcsolattartási formák pótlásának megkezdése alatt?;
- Mi számít már elegendőnek ahhoz, hogy megállapíthatóvá válhasson a Btk. 210§-ának (2) bekezdésében taglalt egyéb büntethetőséget megszüntető ok?

Meglátásom szerint egyrészt az ilyen jellegű ügyekben már eleve nehézséget jelent annak megítélése is – feltéve, ha több elmulasztott kapcsolattartásról van szó – hogy a szülővel való újbóli találkozás egyáltalán melyik elmulasztott kapcsolattartásnak felel meg, melyiket „váltja ki”. Másrészt pedig ahhoz, hogy a kapcsolattartás biztosítottnak legyen mondható, hosszabb időre van szükség, tehát egyszeri alkalmakból nem lehet komolyabb konzekvenciákat levonni.

Az aktákból kiolvashatóvá vált, hogy az eljáró bíróságok kivétel nélkül a tárgyaláson elhangzottakra alapozták döntésüket a Btk. 210. § (2) bekezdésének megállapíthatóságát

illetően, s nem vizsgálták az ott tett állítások valóságtartalmát. Egyetlen egy ilyen jellegű végzésben sem találtam arra való utalást, hogy hány alkalom tekinthető már elégségesnek a kapcsolattartás megfelelő biztosításának megállapításához, továbbá a „pótlások megkezdése” törvényi tényállási fordulattal sem foglalkoztak külön a bíróságok.

A kiskorú elhelyezésének megváltoztatását büntető törvényi tényállás tárgyában végzett – országos teljes mintán alapuló – aktavizsgálat bázisát a 2013. július 1. és 2019. december 31. napja közötti összes jogerős ítélet képezte. Ezen időtartam alatt 66 bűnösséget megállapító és 3 felmentő ítélet született.

Valamennyi jogerős ítéletben az eljáró bíróságok a bűncselekmény alapesete miatt történő büntetőjogi felelősségre vonást látták indokoltnak.

A jogerős bűnösséget megállapító ítéletek 78 vádlott büntetőjogi felelősségéről rendelkeztek, 11 ügyben társtettesi minőség, míg 1 ügyben részesi alakzat (bűnsegéd) megállapítására került sor.

A bűnösséget megállapító jogerős ítéletekben fellelhető büntetőjogi szankciók előfordulásának gyakoriságából alapvetően azon következtetésre lehetett jutni, hogy az ilyen jellegű ügyekben az eljáró bíróságok a büntetéskiszabási célok érvényre jutásához nem látták elegendőnek intézkedések alkalmazását, figyelemmel arra, hogy az elkövetők 68 %-ával szemben (53 fő) büntetés kiszabására került sor.

A Btk.-ban meghatározott büntetési nemek közül az ilyen jellegű ügyekben a közérdekű munkára (12 fő), illetve a pénzbüntetésre ítéles (17 fő) fordult elő legnagyobb számmal. Egyebekben 2 főt elzárásra; további 4 főt végrehajtható szabadságvesztésre ítelt a bíróság. Noha végrehajtandó szabadságvesztés kiszabására csak 4 ügyben került sor, ennek ellenére 18 olyan jogerős bírósági ítéletről lehetett beszámolni, amely bár szabadságvesztésben jelölte meg az alkalmazandó joghátrányt, ugyanakkor annak végrehajtását próbaidőre felfüggesztette.

A Btk.-ban felsorolt intézkedések közül egyértelműen a próbára bocsátás (23 fővel szemben) dominált, kis számmal ugyan, de megrovás (2 fővel szemben) alkalmazására is sor került.

A büntetés kiszabása során értékelendő súlyosító körülmények a következőkben foglalhatók össze: büntetett előélet, társtettesi minőség, a gyermek anya elleni nevelése, a hosszabb időn át történő megszegése az elhelyezés tárgyában született jogerős és végrehajtható hatósági döntésnek, a hasonló jellegű cselekmények elszaporodott volta, a felfüggesztett szabadságvesztés próbaideje alatti elkövetés, a kettőnél több bűncselekmény halmazata, a többszöri hatósági felszólítás révén tett elégtétel a visszaadási kötelezettségének, a cselekmény büntetőeljárás hatálya alatt történő elkövetése.

Az enyhítő körülmények az alábbiakban jelölendők meg: büntetlen előélet, időmúlás, beismerő vallomás, az immáron kifogástalan életvitel, egy vagy több gyermek tartásáról való gondoskodás, a törvénnyel első ízben történő összeütközés, megbánás tanúsítása, rossz egészségügyi állapot (végtagsérülés, hallásromlás, rokkantság stb.), az idős kor vagy éppen a fiatal felnőttkor, a gyermek védelmére irányuló szándék.

A halmazati kérdéseket illetően elmondható, hogy a kiskorú elhelyezésének megváltoztatása deliktum legtöbbször a kiskorú veszélyeztetése törvényi tényállásával állt halmazatban, összesen 18 ügyben. A kiskorúval való kapcsolattartás akadályozásának vétségével a vizsgált bűncselekmény csupán 1 ügyben került együttes megállapításra. Utóbbi esetben egyébként a kiskorú veszélyeztetésének büntette is tényállásszerűnek minősült. További 2 ügyben a közfeladatot ellátó személy elleni erőszak büntette is megvalósult. Mindemellett a tanulmány tárgyát képező deliktum a lopás, az önbíráskodás, a magánlaksértés, a testi sértés, valamint a hamis magánokirat-felhasználás bűncselekményeivel is halmazatban állt.

Megemlítendő, hogy kis számmal ugyan, de felmentő ítélet is született a kutatás tárgyát képező időszakban.

A felmentő ítéletek hátterében az alábbi okok húzódtak:

- a deliktum megállapításához szükséges célzat hiánya;
- a BH 1989.264.-ben foglaltak fennállta (A bírói gyakorlat értelmében nem valósul meg jelen bűncselekmény akkor, amikor a kiskorú, akit az egyik szülőnél helyeztek el, jogszerűen meglátogatja a másik szülőt, majd ottmarad, és szülői figyelmeztetés ellenére sem hajlandó visszamenni ahhoz a félhez, akinél elhelyezték. Ilyenkor nincs „elvitel”, a bűncselekmény megmulasztással nem jöhet létre.);

- az egyes elkövetési magatartások kifejtésekor megkövetelt „aktivitás” hiánya;
- a gyermek elhelyezését rendező végrehajtható hatósági határozattal történő „szembehelyezkedés” hiánya.

IV. A kutatási eredmények hasznosítási lehetőségei

2021 őszétől a Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Jog- és Államtudományi Kar, Büntető Anyagi, Eljárási és Végrehajtási Jogi Tanszékén megbízott oktatóként egy szabadon választható tárgyat oktatok, nappali tagozatos, jogász szakos hallgatóknak. A tanóra címe: „A gyermek, mint védendő érték a büntetőjogban”. Ebből eredendően úgy vélem, hogy kutatási eredményeim legfőbb hasznosulási forrása az oktatási tevékenységben jelölendő meg.

Mindemellett rendszeresen publikálok a kutatási területemen, illetőleg konferenciák aktív résztvevője vagyok, amelyeken előadóként is „közzéteszem” PhD. értekezésem főbb megállapításait.

A PhD. képzés keretén belül továbbá több ösztöndíjat is nyertem, melyek úgyszintén megkövetelik a tudományos életben való aktív jelenlétet, kutatási eredményeim minél szélesebb közeghez történő eljuttatását.

Végezetül pedig terveim között szerepel disszertációmát könyv formájában is megjelentetni.

V. A kutatás témakörében készült publikációk jegyzéke

- Csapucha Bernadett: Családvédelem „nemzetközi vizeken” – különös tekintettel a gyermekek oltalmára. Budapest, Iustum Aequum Salutare, PPEK-JÁK, 2019/4.
- Csapucha Bernadett: A „világháló árnyoldala”, avagy a gyermekpornográfia térnyerése az Interneten. Budapest, Ügyészek Lapja, 2019/4-5.
- Csapucha Bernadett: Büntetőjogi beavatkozás a kiskorúval való kapcsolattartás akadályozása esetén. Budapest, Iustum Aequum Salutare, 2020/2.
- Csapucha Bernadett: A gyermekpornográfia hazai büntetőjogi szabályozása, s a jelenség ellen folytatott küzdelem a nemzetközi dokumentumok tükrében. Budapest, Büntetőjogi Szemle, 2020/1.
- Csapucha Bernadett: A kiskorúak fokozott büntetőjogi védelmének megteremtése érdekében tett jogalkotói törekvések. In: Bándi Gyula (szerk.): A sokoldalúság okán.

Doktorandusz Tanulmányok a Pázmány jogászképzésének 25. tanévében. Budapest, Pázmány Press, 2020

- Csapucha Bernadett: A kiskorúval való kapcsolattartás akadályozását büntető törvényi tényállás elméleti és gyakorlati kérdései. In: Miskolczi-Bodnár Péter: XVII. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója 2020. Budapest, KRE-ÁJK, 2020
- Szabó Judit – Csapucha Bernadett: A gyermekpornográfia tényállása a jogerős bírósági ítéletek tükrében, különös tekintettel a fiatalok elkövetőkre I., Budapest, Ügyészségi Szemle, 2020/2.
- Szabó Judit – Csapucha Bernadett: A gyermekpornográfia tényállása a jogerős bírósági ítéletek tükrében, különös tekintettel a fiatalok elkövetőkre II., Budapest, Ügyészségi Szemle, 2020/3.
- Csapucha Bernadett - Garai Renáta: A tartási kötelezettség elmulasztásának komplexitása, különös tekintettel az önhiba megítélésére és a gyermekek érdekeire. Győr, Jog-Állam-Politika, 2020/3.
- Csapucha Bernadett: A kiskorúval való kapcsolattartás akadályozását büntető törvényi tényállás egy aktakutatás tükrében. Budapest, Kriminológiai Tanulmányok, 2021
- Csapucha Bernadett: A kiskorú elhelyezésének megváltoztatása miatt indult büntetőeljárások sajátosságai. In: Miskolczi-Bodnár Péter: XVIII. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója 2021. Budapest, KRE-ÁJK, 2021
- Csapucha Bernadett: A veszélyeztetési eredmény értelmezése a kiskorú veszélyeztetése törvényi tényállásában. Budapest, Büntetőjogi Szemle, 2021/1.
- Csapucha Bernadett: A kiskorú elhelyezésének megváltoztatását büntető törvényi tényállás egy aktakutatás tükrében. Budapest, Ügyészségi Szemle, 2021/3.
- Csapucha Bernadett: Dilemmas of legal practice concerning the delinquency of child endangerment. Budapest, Ügyészek Lapja, 2021/6.
- Csapucha Bernadett: A „kiskorú elhelyezésének megváltoztatása” bűncselekmény dogmatikai aspektusai és joggyakorlata. Budapest, Iustum Aequum Salutare, 2022/1.
- Csapucha Bernadett: A kiskorú veszélyeztetése büntetvények gyakorlati kérdései. Budapest, Glossa Iuridica, 2022/1-2.
- Csapucha Bernadett: A kiskorú veszélyeztetésének büntetvénye a jogerős ítéletek tükrében 1. rész. Budapest, Magyar Jog, 2022/5.
- Csapucha Bernadett: A kiskorú veszélyeztetésének büntetvénye a jogerős ítéletek tükrében 2. rész. Budapest, Magyar Jog, 2022/6.

- Csapucha Bernadett: A gyermekbarát igazságszolgáltatás nemzetközi dokumentumai. Budapest, Büntetőjogi Szemle, 2022/1.
- Csapucha Bernadett: A kiskorúak védelmét szolgáló büntető eljárásjogi eszközök. In: Bándi Gyula, Pogácsás Anett (szerk.): „A tudomány kertjéből”. Válogatott doktorandusz tanulmányok. Budapest, Pázmány Press, 2022.